

RECENZE KNIHY THE GOODNESS PARADOX: HOW EVOLUTION MADE US BOTH MORE AND LESS VIOLENT

Autor: Richard Wrangham

London: Profile Books, 2020. ISBN 978-1-78125-583-4.

Praktická filosofie patří k nejstarším filosofickým „disciplínám“. Nakonec v dějinách filosofie často rozlišujeme období před a po Sókratovi předpokládaje, že právě Sókratés vytyčuje přelom v dějinách filosofie. O jaký přelom či zlom by se při tom mělo jednat? Kdo ví, může to být tzv. objev obecného nebo snad obrat k věcem lidským. Nebo snad především spojení obojího, tj. Platónem tolik vyzdvihoaná a snad i obdivovaná Sókratova snaha spojit oblast věcí lidských s velmi náročným poznáním toho, co je dobro o sobě, krása o sobě apod. Jak si tento projekt nicméně v dějinách praktické filosofie či etiky vedl? Zdá se, že nebyl příliš úspěšný. Ještě ke konci 80. let A. MacIntyre píše článek pojednávající o krizi morální filosofie, v němž explicitně tvrdí, že Sókratův projekt založení morality ani po více než dvou tisících letech nebyl uspokojivě vyřešen. Dle jeho soudu se jedná stále o, doslova, frustrující záležitost. J. Glover ve své dnes již slavné knize *Humanity: Moral History of 20. Century* MacIntyrovu skepsi sdílí a navrhuje, abychom se i v praktické filosofii vydali spíše skromnější a pokusnou cestou, již označuje termínem empirická etika. Empirická etika je pak taková etika, jenž ponechává ony monstrózní otázky spjaté se založením normativních soudu stranou a místo toho se ptá po původu naší morality, jejím obsahu i faktorům, jež na ni mají vliv. J. Glover v tom není vůbec osamocen, existuje totiž silná tradice evolučně informované praktické filosofie, jež se právě této podobě etiky věnuje, ačkoliv pod označením nového humanismu.

Z hlediska takto naznačeného kontextu je třeba přistupovat k poměrně nedávno

The Goodness Paradox

*How Evolution Made Us
More and Less Violent*

Richard Wrangham

vydané knize slavného primatologa a antropologa Richarda Wranghama *Goodness Paradox*, která poskytuje hluboký a informovaný vhled do původu naší morality stejně jako nabízí nástroje pro pochopení její *tragické* dvojakosti. Pokud začneme prvním bodem, pak podle Wranghama je lidská moralita, jak ji známe, výsledkem sebe-domestikace člověka. V tom vychází nejen z Ch. Darwina, u něž se s tímto konceptem také setkáváme, ale především z desítky let trvajícího výzkumu lišek D. Belyajeva a dnes již vlivné teorie domestikace a obrácené dominance Ch. Boehma. D. Belyajev, jeho tým i pokračovatelé ukázali, že celá řada znaků, k nimž patří například převislé uši, kroutící se ocas, menší zuby, bílé skvrny na čele, gracilizace (odlehčení skeletu) i zmenšení objemu mozku, jsou projevy domestikace, tj. výběru takových jedinců, kteří mají vysoký práh reaktivní agrese. Teorie Ch. Boehma pak odpovídá na otázku, kdo byl za domestikaci člověka zodpovědný. Byl to člověk sám, především pak muži, kteří byli schopni, a to na rozdíl od takových šimpanzů (*Pan troglodytes*), díky rozvinuté Tomassellově „*shared intentionality*“ a koordinaci umožněné zvláště jazykem prolomit tyranidu alfasamce. Dle R. Wranghama je tak možné podobu naší velmi komplexní morality vnímat i jako výsledek dlouhotrvajícího procesu, v jehož základu byla schopnost koordinovaně odolat tlaku dominantního samce i těch samců, jejichž reaktivní agrese byla pro ostatní ohrožením. V přírodě se pak s něčím podobným můžeme setkat například u samic šimpanzů bonobo (*Pan paniscus*), což mělo ale jiné příčiny spjaté s ekologickými podmínkami. Co se druhého bodu týče, tj. oné dvojakosti naší morality, všímá si Wrangham toho, co J. Green nazývá tragédií intuitivní morality (*tragedy of common morality*). Rozvinutá schopnost koordinace totiž otevírá nové, a ne zrovna příjemné možnosti vztahů mezi skupinami, tj. možnosti koaličního násilí. To jistě není jen doménou lidí, což spolupracovník slavné J. Goodalové měl možnost jako jeden z prvních v Národním parku Gombe také dokumentovat k nelibosti levicových „*minders of other's people leisure*“.

Wranghamova kniha navazuje na jeho celoživotní práci a lze ji považovat za velmi cenný příspěvek k pochopení morality člověka, jeho situace stejně jako jeho temných stránek, čímž nepochybně náleží do kontextu studia morality, jak se o to pokouší nový humanismus. Lze ji bez zaváhání doporučit nejen těm, kdo mají blízko k praktické filosofii.

Kontakt

Mgr. Petr Slováček, Ph.D.
Slezská univerzita v Opavě
Fakulta veřejných politik, v Opavě
Bezručovo nám. 885/14
746 01 Opava
petr.slovacek@fvp.slu.cz